

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut  
Medisiiniset palvelut  
Infektioiden torjunta

3.6.2026

## Punkin purema ja itsehoito

Punkki eli puutiainen on parin millimetrin kokoinen tumma hämähäkkieläin, joka puree ihmistä imeäkseen verta. Punkit voivat levittää ihmisiin tarttuvia tauteja esimerkiksi puutiaisaivokuumetta, borrelioosia ja jänisruttoa. Punkkeja esiintyy ympäri Suomen maaliskuulta marraskuulle aivan pohjoisinta Suomea lukuun ottamatta. Punkit lähtevät liikkeelle keväällä lämpötilan noustessa yli 5 °C. Ilmaston lämmitessä punkkivälitteiset taudit leviävät yhä laajemmalle Suomeen. Punkit viihtyvät yleensä kosteassa ympäristössä, jossa on runsaasti kasvillisuutta. Kotieläimet voivat myös kuljettaa punkkeja ihmisten läheisyyteen. Ihoon kiinnittyneen puutiaisen voi poistaa itse ja se kannattaa tehdä mahdollisimman aikaisin.

### Oireet

Punkin purema aiheuttaa yleensä ärsytysreaktiona noin 2–3 senttimetrin läpimittaisen punoituksen. Purema-alue on yleensä kivuton, mutta siinä voi esiintyä kutinaa. Kutinaa ja punoitusta voi helpottaa käyttämällä kortisonivoidetta ja antihistamiinia.

Harvinaisissa tapauksissa puremakohtaan tai sen läheisyyteen ilmaantuu sinervä, aristamaton, sileäpintainen ja pehmeä kyhmy. Tällainen muutos esiintyy tavallisimmin korvanlehdessä, kivespussissa tai nännin seudussa ja kutsutaan lymfositoomaksi ja se on yksi borrelioosin ihomuoto. Punkin puremakohtaan yli kahden viikon jälkeen ilmaantuva yli 5 cm:n läpimittainen, laajentuva punoitus on merkki varhaisvaiheen borrelioosi-infektiosta. Punaisen alueen keskiosa voi vaalentua läiskän kasvaessa. Hoitamattomana punoitus häviää 2–4 viikossa, mutta voi joissain tapauksissa kestää kuukausia. Borrelioosi hoidetaan antibiootilla. Hoitamaton borrelioosi voi aiheuttaa moninaisia myöhäisoireita.

### Ennaltaehkäisy

Punkin puremien ehkäisemiseksi kannattaa välttää kulkemista punkkialueella. Liikkuessa punkkien suosimassa maastossa suositellaan käytettävän saappaita ja käärittävän sukanvarret housun lahkeiden päälle. Vaatteet on hyvä ravistella ulkoilun jälkeen kunnolla ennen sisälle siirtymistä. Vaaleista vaatteista punkin erottaa helpoiten. Pihan aluskasvillisuus kannattaa pitää lyhyenä punkkien vähentämiseksi. Punkkikarkotteiden käyttöä voi harkita etenkin kotieläimille.

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut  
Medisiiniset palvelut  
Infektioiden torjunta

3.6.2026

Säännöllisesti suoritettu punkkitarkastus, niin ihmisille kuin lemmikeillekin on paikallaan erityisesti punkkialueella liikuttaessa. Punkkitarkastuksessa kannattaa käydä huolellisesti läpi etenkin käsien ja jalkojen taivekohdat sekä korvantaustat. Myös hiuspohja on hyvä tunnustella läpi.

Puutiaisen levittämää aivokuumetta vastaan on olemassa rokote, jota suositellaan henkilöille, jotka oleskelevat pysyvästi, tai pitkäaikaisesti loma-asunnoissa, kansalliseen rokotushjelmaan kuuluvilla alueilla. Heille rokote on maksuton. Omakustanteista rokottautumista puutiaisaivokuumetta vastaan voi harkita, jos liikkuu paljon luonnossa. Maastossa liikkuvan matkailijan on hyvä huomioida puutiaisaivokuume riski myös erityisillä alueilla Ahvenanmaalla, Baltiassa, erityisillä riskialueilla Ruotsissa ja Keski-Euroopassa.

### **Punkin poistaminen**

- Irrota punkki mahdollisimman pian havaittuasi sen.
- Älä peitä punkkia millään aineella, esimerkiksi rasvalla, koska tämä saa punkin oksentamaan ja se lisää tartuntariskiä.
- Tartu punkkiin mahdollisimman läheltä ihon pintaa teräväkärkisillä pinseteillä tai punkkilassolla ja vedä punkki varovasti irti tasaisella ylöspäin suuntautuvalla liikkeellä. Vältä ravistelemista tai repimistä, ettei punkin imukärsä irtoa ja jää ihoon. Älä purista punkin ruumista. Ihoon mahdollisesti jääneet punkinosat poistuvat yleensä itsestään haavaeritteen mukana.
- Desinfioi punkin poiston jälkeen purema-alue.
- Punkin poiston jälkeen pese kädet vedellä ja saippualla. Puhdista myös mahdollinen punkkipinsetti/lasso.
- Merkitse punkin poistopäivä kalenteriin, jotta se on tarvittaessa myöhemmin tiedossa.

Riski borrelioosin tarttumiseen alle vuorokauden ihoon kiinnittyneenä olleen punkin puremasta on lähes olematon.

Jos punoitus leviää tai puremakohta erittää märkää, ota yhteys sairaanhoitajan tai lääkärin vastaanotolle. Jos punkkia ei saada kotikonstein poistettua, ota yhteys terveydenhuollon ammattilaiseen.

Pelkkä punkin purema ei ole aihe antibioottikuurille.

Puutiaisaivokuumetta aiheuttava TBE-virus siirtyy ihmiseen muutamassa minuutissa punkin suuosasta. TBE-virusta kantaa kuitenkin vain n. 1–2 punkkia sadasta (1–2 %) taudin riskialueilla.

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut  
Medisiiniset palvelut  
Infektioiden torjunta

3.6.2026

Etelä-Pohjanmaa ei kuulu toistaiseksi puutiaisaivokuumeen riskialueisiin. Puutiaisaivokuumetta ei hoideta antibiootein. Puutiaisaivokuumetta vastaan voi suojautua rokottautumalla. Borreliabakteerin siirtyminen ihmiseen vie 1–2 vuorokautta, koska bakteeri sijaitsee punkin suolistossa. Borrelioosin ehkäisyyn ei ole toistaiseksi olemassa rokotetta.

Ota yhteyttä sotekeskukseen, jos

- puremakohta erittää märkää
- punkkia ei saada kotikonstein poistettua
- yli viikon kuluttua puremakohtaan ilmaantuu yli 5 cm:n läpimittainen laajeneva, usein rengasmainen punoitus
- puremakohtaan syntyy lymfositooma eli hyvänlaatuinen punoittava tai sinertävä pehmeä kasvannainen
- viikkoja punkinpureman jälkeen ilmaantuu epäselvää oireilua (kuumetta, niveloireita, lihasheikkoutta, pahoinvointia tai halvausoireita).
- punkin pureman saanut on raskaana